

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Analiza stanja in potreb strokovnih delavcev na področju nekemičnih zasvojenosti v Sloveniji

Poročilo o raziskavi

Avtorji: Mark Žmavc, Julija Menoni, Petra Belina, Boris Veler

Ljubljana, november 2024

Povzetek ključnih ugotovitev

Raziskava o stanju in potrebah strokovnih delavcev na področju nekemičnih zasvojenosti je vključevala **315** strokovnih delavcev s področja vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, socialnega varstva in nevladnih organizacij. Na podlagi zbranih podatkov bo pripravljen **program usposabljanja**, ki bo neposredno odgovarjal na prepoznane potrebe strokovnih delavcev v Sloveniji. Ključni izsledki raziskave so naslednji:

- Več kot **90 % anketirancev se vsaj nekajkrat na leto** pri svojem delu srečuje z osebami z znaki nekemičnih zasvojenosti, 28 % anketirancev pa vsaj nekajkrat na teden.
- Anketiranci v povprečju ocenjujejo, da bi za učinkovito opravljanje svojega dela **potrebovali več znanja na vseh opredeljenih tematskih področjih**: poznavanje tveganih spletnih vedenj in vsebin, definicija in razumevanje nekemičnih zasvojenosti, razumevanje dejavnikov tveganja, prepoznavanje zgodnjih znakov in simptomov, poznavanje virov pomoči na področju nekemičnih zasvojenosti, poznavanje tehnik zgodnje intervencije, poznavanje primerov dobrih praks pri obravnavi, poznavanje pristopov celostne obravnave.
- V vseh sektorjih se kaže podoben vzorec potreb po znanju – največje potrebe po znanju za učinkovito opravljanje dela so pri **tehnikah zgodnje intervencije, dobrih praksah, in celostni obravnavi**.
- Glede želenega načina za pridobivanje tovrstnih znanj anketiranci izpostavljajo potrebo po **delavnicah v živo, predavanjih in različnih oblik izmenjave izkušenj s kolegi**.
- Le **13 %** udeležencev pri svojem delu v organizaciji zaznava **dovolj podpore** pri prepoznavi in obravnavi oseb z znaki nekemičnih zasvojenosti.
- Kot najpomembnejše dejavnike, ki ovirajo učinkovito obravnavo oseb z znaki nekemičnih zasvojenosti anketiranci prepoznavajo **zanikanje težav, pomanjkanje motivacije uporabnikov sočasno prisotnost drugih motenj in pomanjkanje motivacije za sodelovanje pri svojcih ali bližnjih**.
- Glede posameznih podvrst nekemičnih zasvojenosti, največ strokovnih delavcev izpostavlja potrebo po znanju o **zasvojenosti z družbenimi omrežji** (69,8 %) in **splošni zasvojenosti z internetom** (68,8 %). V približno polovici primerov potrebujejo več znanja o zasvojenosti z videoigami (51,0 %) in drugih nekemičnih zasvojenostih (45,5 %). Tretjina (33,8 %) strokovnih delavcev prepoznava potrebo po znanju zasvojenosti s spolnostjo ali pornografijo, četrtnina (25,8 %) pa o zasvojenosti z igrami na srečo.
- Med ostalimi vedenjskimi področji strokovni delavci pri svojem delu najpogosteje prepoznavajo **znake zasvojenosti na področju prehranjevanja (62,4 %)**, sledi področje **odnosov (52,7 %)** in **dela (47,7%)**. Prekomerno **nakupovanje** pri svojem delu opaža **37,2 %**, prekomerno **telesno vadbo** pa **34,6 %** anketirancev.
- Nazadnje, rezultati kažejo, da je med veliko večino strokovnih delavcev, ki so sodelovali v raziskavi, **prisoten interes za usposabljanje** na področju zgodnje prepoznavne in obravnave nekemičnih zasvojenosti.

Uvod

V okviru projekta **"Zgodnja prepoznavna in ukrepanje v primeru vedenjskih zasvojenosti s poudarkom na tveganih spletnih vedenjih"**, ki ga izvajata Center Logout in društvo Posvet, smo izvedli raziskavo o potrebah strokovnih delavcev za zgodnjo prepoznavo in ukrepanje v primerih nekemičnih zasvojenosti.

Raziskava je vključevala strokovne delavce s področij:

- zdravstvenega varstva,
- vzgoje in izobraževanja,
- socialnega varstva in
- nevladnih organizacij.

Za zbiranje podatkov smo uporabili vprašalnik, ki je bil poslan na javno dostopne e-poštne naslove relevantnih institucij, združenj in nevladnih organizacij, ki se pri svojem delu srečujejo z nekemičnimi zasvojenostmi. Med njimi so bili:

1. Institucije: Centri za duševno zdravje, Centri za krepitev zdravja, psihiatrične bolnišnice, Centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog, ...
2. Združenja: Združenje za pediatrijo, Združenje za otroško in mladostniško psihiatrijo, Zbornica kliničnih psihologov, Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije, Skupnost centrov za socialno delo, Zveza ravnateljev in pomočnikov ravnateljev, ...
3. Nevladne organizacije: Center Šteker, Žarek, Inštitut Vir, Društvo Projekt Človek, Zavod Pelikan, Društvo Up, Mladinska zveza Brez Izgovora, ...

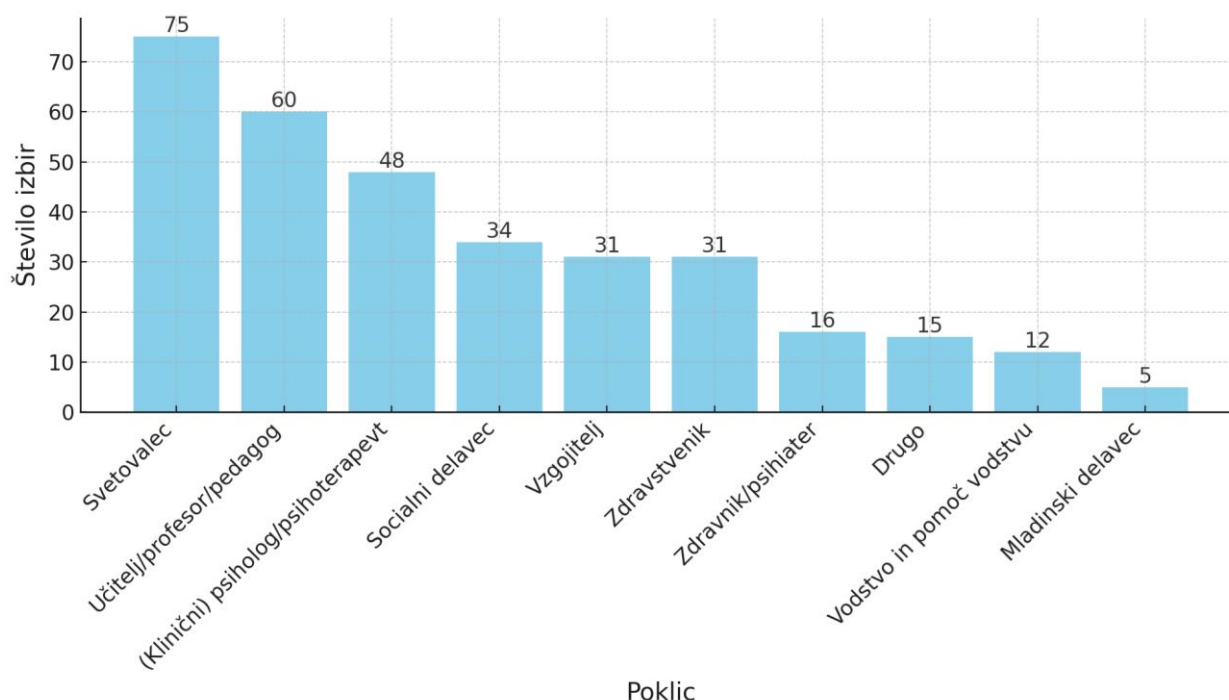
Cilj raziskave je bil analizirati trenutne potrebe strokovnih delavcev, ki se srečujejo s problematiko nekemičnih zasvojenosti pri svojem delu, s poudarkom na področju zgodnje prepoznavne in ukrepanja, ter identificirati morebitne vrzeli v znanju in izkušnjah pri obravnavi nekemičnih zasvojenosti. Na povabilo k sodelovanju v raziskavi se je odzvalo 316 udeležencev, ki so podali odgovore na 15 zaprtih in 3 odprta vprašanja. V nadaljevanju predstavljamo frekvenčno analizo zbranih podatkov. Pri nekaterih vprašanjih so podatki prikazani ločeno po sektorjih.

Rezultati

V1: Kateri je vaš trenutni poklic ali delovno mesto?

Slika 1

Poklici udeležencev ($n = 327$)

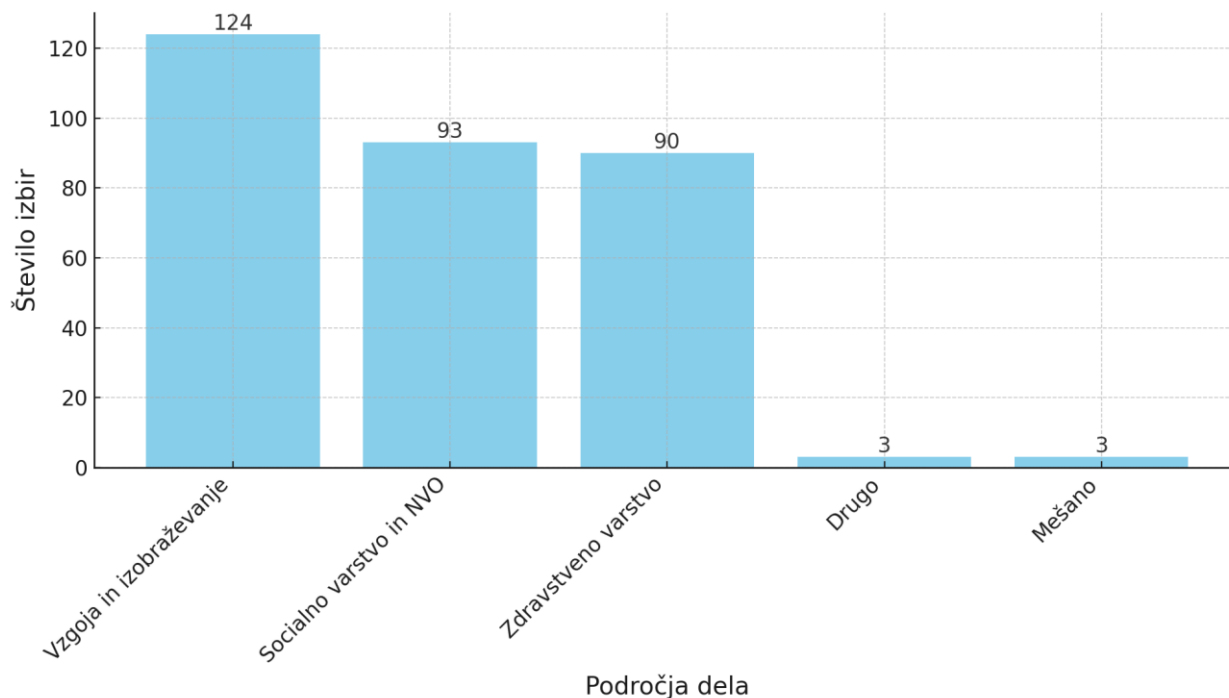
Opomba: Nekateri udeleženci opravljajo več poklicev, zato se število vseh udeležencev in skupno število izbir poklica razlikujeta.

Rezultati kažejo, da največji delež anketiranih predstavljajo svetovalci, ki jih je 22,9 %. Sledijo učitelji, profesorji in pedagogi z 18,3 %, nato pa (klinični) psihologi in psihoterapevti s 14,7 %. Skupaj te tri poklicne skupine predstavljajo več kot polovico vseh sodelujočih. Manj zastopani so socialni delavci (10,4 %), vzgojitelji (9,5 %) in zdravstveniki (9,5 %). Najmanjši deleži so pri zdravnikih in psihiatrih (4,9 %), sledijo kategoriji "drugo" (4,6 %), vodstvu in pomoči vodstvu (3,7 %) ter mladinskih delavcih (1,5 %). Ti podatki kažejo na raznolikost strokovnih delavcev, vključenih v področje nekemičnih zasvojenosti v Sloveniji, z izrazitim poudarkom na svetovalcih in izobraževalnem kadru.

V2: Na katerem področju delate?

Slika 2

Področja dela udeležencev ($n = 313$)

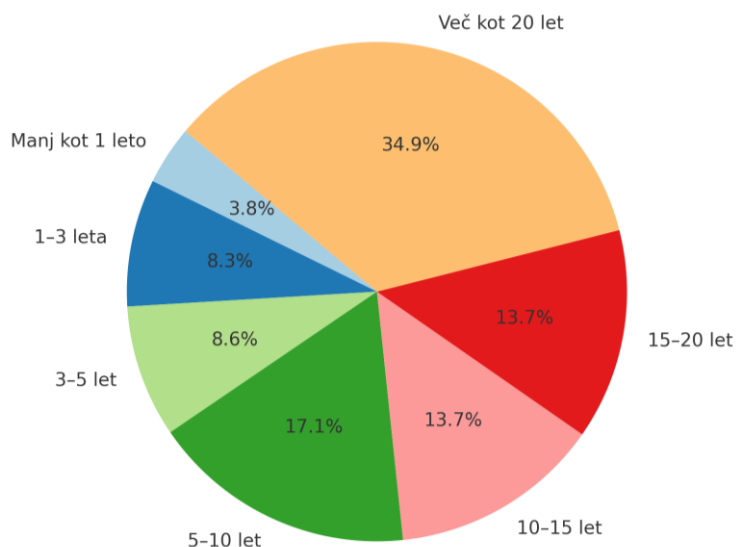
Opomba: Trije udeleženci niso izbrali področja dela, zato je numerus manjši.

Rezultati kažejo, da največji delež anketirancev dela na področju vzgoje in izobraževanja, in sicer 39,6 %. Sledi področje socialnega varstva in nevladnih organizacij z 29,7 %, nato zdravstveno varstvo z 28,8 %. Najmanjši deleži so na področjih "drugo" in "mešano", vsak s 1,0 %. To nakazuje, da problematika nekemičnih zasvojenosti ni zgolj v domeni zdravstvenega varstva, temveč se z njo pogosto srečujejo tudi številni strokovni delavci v vzgojno-izobraževalnih in socialno-varstvenih zavodih.

V3: Koliko let delovnih izkušenj imate na svojem področju?

Slika 3

Porazdelitev udeležencev glede na leta izkušenj ($n = 315$)

Rezultati kažejo, da ima največji delež anketirancev več kot 20 let delovnih izkušenj na svojem področju, in sicer 34,9 %. Sledi skupina z 5 do 10 leti izkušenj (17,1 %), nato pa skupini z 10 do 15 leti in 15 do 20 leti izkušenj, vsaka s po 13,7 %. Manjši deleži so pri anketirancih s 3 do 5 leti izkušenj (8,6 %), 1 do 3 leti (8,3 %) ter manj kot 1 letom izkušenj (3,8 %). Ti podatki kažejo, da ima večina sodelujočih v raziskavi bogate delovne izkušnje na svojem področju dela, kar lahko prispeva h kakovostni podanih povratnih informacij glede stanja in potreb na področju nekemičnih zasvojenosti v Sloveniji.

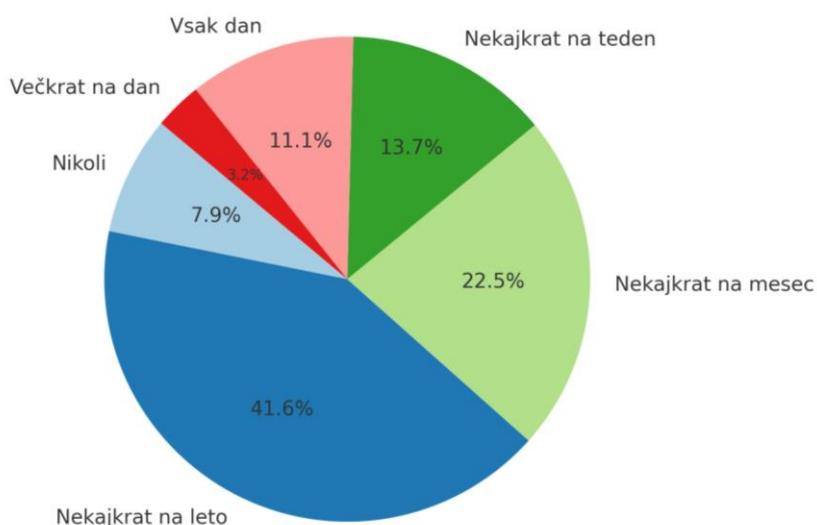
V4: Ali v vaši organizaciji nudite program obravnave za osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti?

Dve tretjini udeležencev (66,9 %) poroča, da v organizaciji ne nudijo programov obravnave za osebe z nekemičnimi zasvojenostmi, četrtna (24,8 %) poroča, da nudijo tovrstne programe, 8,4 % udeležencev pa nima informacije o tem.

V5: Kako pogosto se pri svojem delu srečujete z osebami, ki kažejo znake nekemičnih zasvojenosti (npr. zasvojenosti z internetom, videoigrami, igrami na srečo, pornografijo)?

Slika 4

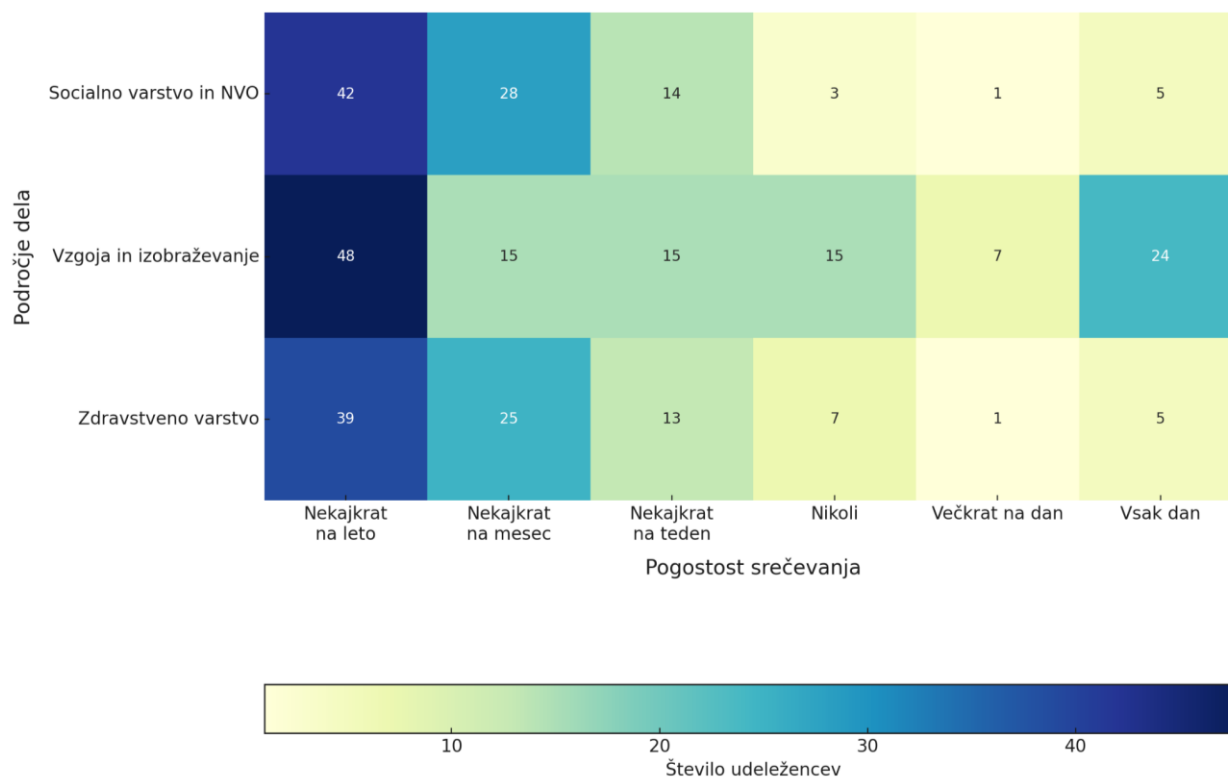
Pogostost srečevanja udeležencev z osebami z znaki nekemičnih zasvojenosti pri lastnem delu ($n = 31$)

Rezultati kažejo, da se velika večina anketirancev pri svojem delu srečuje z osebami, ki kažejo znake nekemičnih zasvojenosti. Največji delež, 41,6 %, poroča, da se s takšnimi primeri srečujejo nekajkrat na leto. Sledi skupina, ki se z njimi srečuje nekajkrat na mesec (22,5 %), nato nekajkrat na teden (13,7 %), vsak dan (11,1 %) in večkrat na dan (3,2 %). Le 7,9 % anketirancev navaja, da se z osebami z znaki nekemičnih zasvojenosti nikoli ne srečujejo. Ti podatki kažejo, da so nekemične zasvojenosti precej razširjen pojav v delovnem okolju strokovnih delavcev, saj se več kot 90 % anketirancev s tem srečuje vsaj nekajkrat na leto, od tega jih skoraj 28 % poroča o tedenskih ali pogostejših srečanjih. To poudarja potrebo po ustreznem znanju in orodjih za prepoznavanje in obravnavo nekemičnih zasvojenosti v različnih strokovnih okoljih.

Slika 5

Pogostost srečevanja z osebami z znaki zasvojenosti pri svojem delu glede na področje dela udeležencev ($n = 307$)

Analiza po sektorjih razkriva, da je predvsem med strokovnimi delavci s področja vzgoje in izobraževanja precej takih, ki se dnevno srečujejo z osebami z znaki nekemičnih zasvojenosti, medtem ko je to v ostalih dveh sektorjih praviloma manj pogost pojav.

V6: Kaj osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti, s katerimi se srečujete pri svojem delu, najbolj potrebujejo?

Kvalitativna analiza odprtih odgovorov na zgornje vprašanje je razkrila naslednjih 12 tem, ki so razvrščene po pogostosti, od najpogostejše do redkeje omenjenih tem.

1. Pogovor, razumevanje in podpora
Pogovor s strokovnjaki ali bližnjimi, občutek slišnosti in sprejetosti, razumevanje težav in situacije.
2. Strukturirana obravnava in strokovna pomoč
Celostna strokovna obravnava, psihoterapija, vključitev v programe za zdravljenje zasvojenosti.
3. Vodenje in nadzor
Vodenje, postavljanje meja, dnevni urniki, rutine, nadzor nad uporabo tehnologije.
4. Motivacija in uvid v težavo
Notranja motivacija za spremembo, priznanje problema, soočanje s posledicami zasvojenosti.
5. Alternativne dejavnosti in hobiji
Iskanje in spodbujanje alternativ (šport, druženje, hobiji), odmik od zaslonov.
6. Podpora družine in staršev
Sodelovanje staršev pri postavljanju mej, usmerjanje otrok, ozaveščanje staršev o nevarnostih zasvojenosti.
7. Edukacija in ozaveščanje
Informacije o posledicah zasvojenosti, kako prepoznati in obvladovati težavo, psihoedukacija.
8. Socialna mreža in vključevanje v skupnosti
Razvoj socialnih stikov, vključitev v skupinske aktivnosti ali programe.
9. Soočanje z osnovnimi vzroki zasvojenosti
Razumevanje vzrokov za zasvojenost, soočanje z notranjimi stiskami.
10. Struktura, rutina in red
Jasne dnevne strukture, red in omejitve za preprečevanje zasvojenosti.
11. Dostopnost programov in storitev
Dostopni programi za pomoč in zdravljenje, prilagojeni individualnim potrebam.
12. Sočutje in neobsojanje
Pristop, ki vključuje sočutje, sprejemanje in neobsojanje.

Anketiranci poudarjajo, da osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti najbolj potrebujejo celostno podporo, ki združuje razumevanje, pogovor in strokovno pomoč. Ključnega pomena je strukturirano vodenje z jasnimi mejami ter spodbujanje notranje motivacije za priznanje in soočenje s težavo. Pomagajo tudi alternativne dejavnosti in hobiji ter aktivna podpora družine in socialne mreže.

V7: Koliko znanja imate na navedenih področjih? Koliko znanja na navedenih področjih bi bilo potrebno za učinkovito opravljanje vašega poklica?

Preglednica 1

Povprečne ocene trenutnega in potrebnega znanja udeležencev ter razlike med njimi, na lestvici od 1 – zelo malo znanja do 5 – zelo veliko znanja.

Področja	Povprečna ocena - trenutno znanje	Povprečna ocena - potrebno znanje	Razlika
Poznavanje tveganih spletnih vedenj in vsebin	2,83	3,94	1,11
Definicija in razumevanje nekemičnih zasvojenosti	3,01	3,88	0,87
Razumevanje dejavnikov tveganja	3,12	4,02	0,90
Prepoznavanje zgodnjih znakov in simptomov	2,80	4,16	1,36
Poznavanje virov pomoči na področju nekemičnih zasvojenosti	2,72	4,16	1,44
Poznavanje tehnik zgodnje intervencije	2,25	4,18	1,93
Poznavanje primerov dobrih praks pri obravnavi	2,18	4,09	1,91
Poznavanje pristopov celostne obravnave	2,36	4,10	1,74

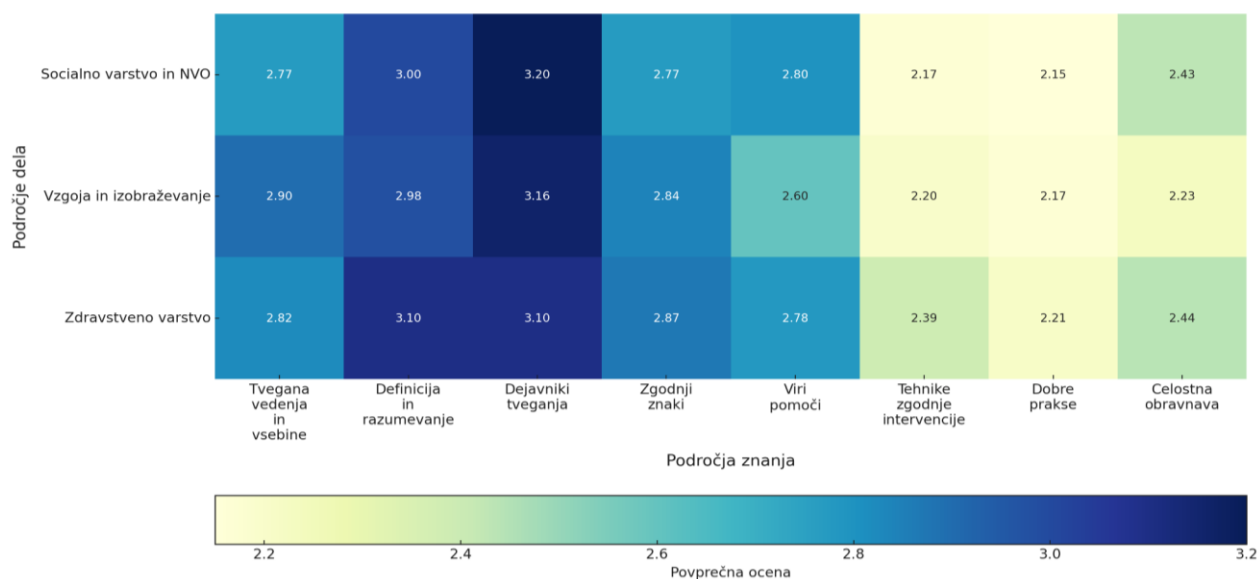
Rezultati kažejo, da anketiranci ocenjujejo svoje trenutno znanje na navedenih področjih nekemičnih zasvojenosti kot zmerno, medtem ko zaznavajo, da bi za učinkovito opravljanje svojega poklica potrebovali precej več znanja.

Najmanjša razlika med trenutnim in potrebnim znanjem je pri "definiciji in razumevanju nekemičnih zasvojenosti" (razlika 0,87) ter "razumevanju dejavnikov tveganja" (razlika 0,90), kar nakazuje, da se strokovni delavci na teh področjih počutijo nekoliko bolj kompetentne. Največje razlike so zaznane pri "poznavanju tehnik zgodnje intervencije" (razlika 1,93) in "poznavanju primerov dobrih praks pri obravnavi" (razlika 1,91). To pomeni, da anketiranci čutijo največjo potrebo po dodatnem usposabljanju prav na teh področjih. Prav tako so velike razlike pri "poznavanju pristopov celostne obravnave" (razlika 1,74) in "poznavanju virov pomoči na področju nekemičnih zasvojenosti" (razlika 1,44), kar kaže na potrebo po boljšem poznavanju razpoložljivih virov in pristopov za učinkovito obravnavo. "Prepoznavanje zgodnjih znakov in simptomov" ima prav tako večjo razliko (1,36), kar poudarja pomembnost zgodnje identifikacije težav pri posameznikih. Manjše, a še vedno pomembne razlike so pri "poznavanju tveganih spletnih vedenj in vsebin" (1,11), kar kaže na potrebo po boljšem razumevanju digitalnih tveganj.

Skupno ti podatki odražajo, da na številnih področjih obstaja pomembna vrzel med trenutnim znanjem in znanjem, ki ga strokovni delavci potrebujejo za učinkovito delo. Največje potrebe po usposabljanju so na področjih praktičnih veščin in pristopov za intervencijo in obravnavo nekemičnih zasvojenosti. To poudarja nujnost razvoja in izvedbe dodatnih izobraževalnih programov ter usposabljanj, ki bi naslovila te potrebe in strokovnim delavcem omogočila pridobitev potrebnih kompetenc.

Slika 6

Povprečne ocene trenutnega znanja udeležencev glede na področja dela (n = 307)

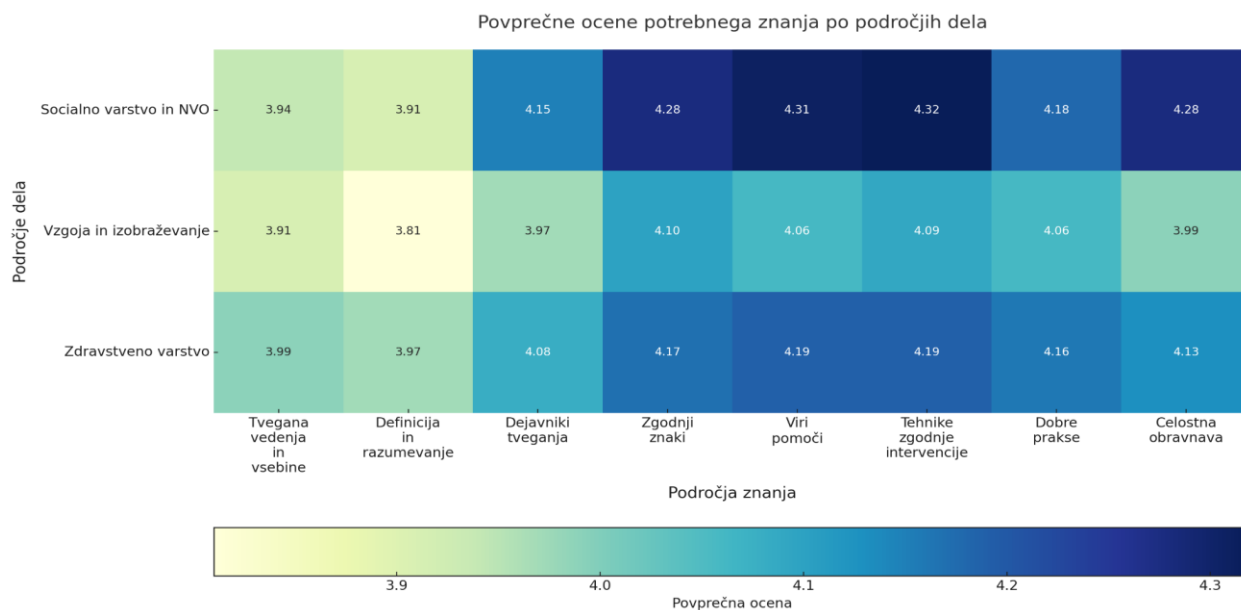

Opomba: 1 - zelo malo, 2 - malo, 3 - srednje, 4 - veliko, 5 - zelo veliko.

Ne glede na področje dela, strokovni delavci v zdravstvu, šolstvu in socialnem varstvu svoje znanje na opredeljenih področjih opredeljujejo podobno. Svoje znanje ocenjujejo višje pri Dejavniki tveganja in Definicijah in razumevanju nekemičnih zasvojenosti, med kot zaznavajo relativno malo znanja pri Tehnikah zgodnje intervencije, Dobrih praksah in Celostni obravnavi.

Slika 7

Povprečne ocene potrebnega znanja udeležencev glede na področja dela (n = 307)

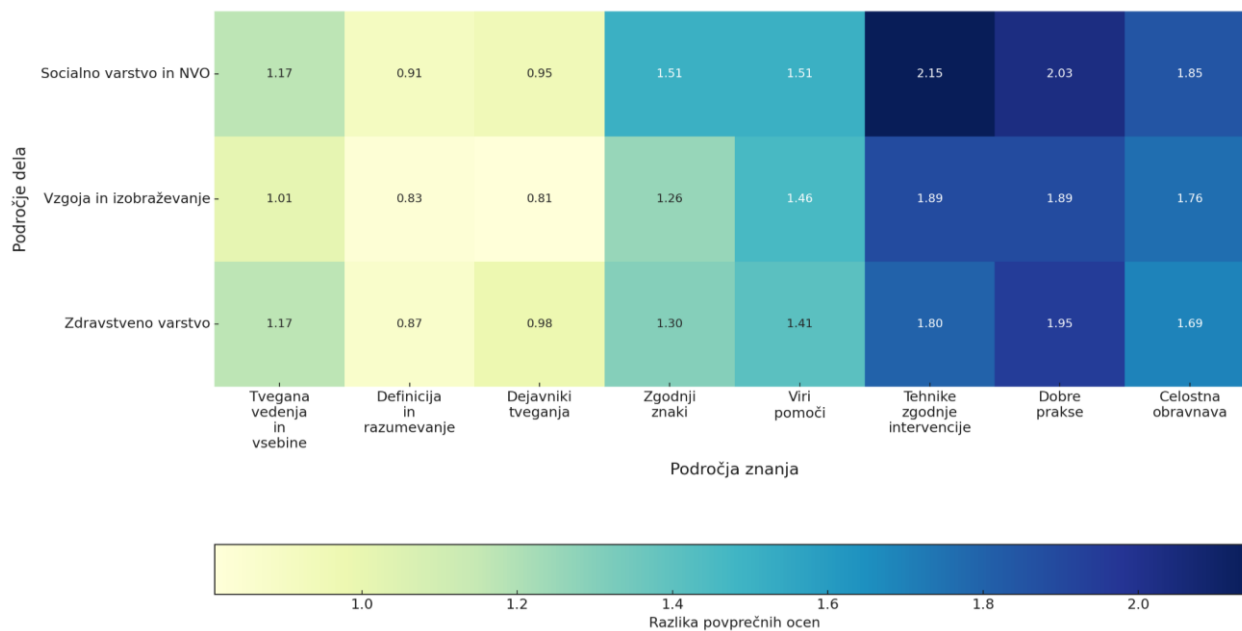

Opomba: 1 - zelo malo, 2 - malo, 3 - srednje, 4 - veliko, 5 - zelo veliko.

Ne glede na sektor so ocene potrebnega znanja za učinkovito opravljanje svojega dela na vseh področjih visoke, v povprečju okrog 4.0, kar pomeni »veliko« potrebnega znanja na vseh navedenih področjih. Ocene delavcev iz vzgoje in izobraževanja so nekoliko nižje od ostalih dveh sektorjev.

Slika 8

Razlika med povprečno oceno trenutnega in potrebnega znanja udeležencev glede na področja dela (n = 307)

Opomba: 1 - zelo malo, 2 - malo, 3 - srednje, 4 - veliko, 5 - zelo veliko.

Analiza razlik med trenutnim in potrebnim znanjem po sektorjih razkriva, da obstajajo potrebe po znanju na vseh navedenih tematskih področjih, ne glede na sektor. V vseh sektorjih se kaže podoben vzorec potreb po področjih – največje potrebe po znanju so pri Tehnikah zgodnje intervencije, Dobrih praksah, in Celostni obravnavi.

V8 in V9: Katerih načinov izobraževanja na temo prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti ste bili kadarkoli deležni? / Kateri načini izobraževanja bi vam najbolj pomagali izboljšati vašo sposobnost prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti?

Preglednica 2

Načini izobraževanja, ki so jih bili udeleženci deležni in ki bi najbolj pripomogli k njihovi delovni učinkovitosti.

Kategorije	Pretekla izobraževanja (število izbir)	Odstotek med udeleženci	Želena izobraževanja (število izbir)	Odstotek med udeleženci
Samostojno iskanje informacij po spletu	243	77,7	35	11,2
Predavanja	193	61,7	194	62,0
Delavnice v živo	49	15,6	215	68,7
Spletna izobraževanja	102	32,6	127	40,6
Dostop do priročnikov in vodičev	112	35,8	117	37,4
Supervizija ali mentorstvo	38	12,1	113	36,1
Intervizija ali izmenjava izkušenj	73	23,3	135	43,1
Nisem bil deležen nobenega izobraževanja	24	7,7	/	/
Drugo	8	2,6	7	2,2

Rezultati kažejo, da je večina anketirancev samostojno iskala informacije po spletu (77,6 %), kar je bil najpogostejši način izobraževanja na temo prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti. Sledijo predavanja, ki jih je obiskalo 61,7 % anketirancev. Manjši delež je sodeloval v spletnih izobraževanjih (32,6 %), imel dostop do priročnikov in vodičev (35,8 %) ali se udeležil intervizije ali izmenjave izkušenj (23,3 %). Še manj jih je sodelovalo v delavnicah v živo (15,7 %), prejelo supervizijo ali mentorstvo (12,1 %) ali druge oblike izobraževanja (2,6 %). Omeniti velja, da 7,7 % anketirancev ni bilo deležnih nobenega izobraževanja na to temo.

Ko so anketiranci izrazili svoje preference glede načinov izobraževanja, ki bi jim najbolj pomagali izboljšati sposobnost prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti, so se rezultati občutno spremenili. Največ jih je izrazilo željo po delavnicah v živo (68,7 %), sledijo predavanja (62,0 %) ter intervizija ali izmenjava izkušenj (43,1 %). Prav tako je opazen interes za spletna izobraževanja (40,6 %), dostop do priročnikov in vodičev (37,4 %) ter supervizijo ali mentorstvo (36,1 %). Le 11,2 % anketirancev meni, da bi jim samostojno iskanje informacij po spletu najbolj pomagalo, in 2,2 % je izbralo druge metode.

Primerjava med načini izobraževanja, ki so jih anketiranci že bili deležni, in tistimi, za katere menijo, da bi jim najbolj pomagali, razkriva pomembne razlike:

- Samostojno iskanje informacij po spletu je najpogostejši način, ki so ga uporabili (77,6 %), vendar le majhen delež (11,2 %) meni, da bi jim ta način najbolj pomagal. To kaže na omejeno učinkovitost tega pristopa pri izpolnjevanju njihovih potreb.
- Delavnice v živo so med najmanj prejetimi načini izobraževanja (15,7 %), a jih največ (68,7 %) meni, da bi jim prav te najbolj pomagale. To poudarja močno potrebo po interaktivnih in praktičnih oblikah usposabljanja.
- Supervizija ali mentorstvo ter intervizija ali izmenjava izkušenj sta bila deležna manjše uporabe (12,1 % in 23,3 %), vendar anketiranci izražajo veliko zanimanje za ta načina izobraževanja (36,1 % in 43,1 %). To nakazuje željo po strokovni podpori in sodelovanju s kolegi.
- Predavanja ostajajo priljubljena tako med prejetimi (61,7 %) kot želenimi načini izobraževanja (62,0 %), kar kaže na stalno vrednost tradicionalnih oblik izobraževanja.

Ti podatki nakazujejo, da so se anketiranci doslej večinoma zanašali na samostojno iskanje informacij po spletu, vendar prepoznajo večjo vrednost interaktivnih in izkustvenih oblik izobraževanja.

V10: Ali menite, da je v vaši organizaciji dovolj podpore strokovnim delavcem glede prepoznave in obravnave oseb z nekemičnimi zasvojenostmi (zagotovitev ustreznih virov, strokovne podpore, časa za obravnavo)?

Le 13 % udeležencev pri svojem delu v organizaciji zaznava dovolj podpore pri prepoznavi in obravnavi oseb z znaki nekemičnih zasvojenosti. Nekaj več kot polovica (52,2 %) poroča, da bi delavci občasno potrebovali več podpore, dobra tretjina (34,9 %) pa meni, da podpore v splošnem ni dovolj.

V11: S katerimi izzivi se najpogosteje srečujete pri delu z osebami, ki kažejo znake nekemičnih zasvojenosti?

Kvalitativna analiza odprtih odgovorov na zgornje vprašanje je razkrila naslednje teme, ki smo jih razdelili v štiri kategorije, glede na področje posameznega izziva.

1. Izzivi povezani z uporabniki:

- Pomanjkanje motivacije za spremembe in sodelovanje.
- Zanikanje težav ali minimalizacija njihove resnosti.
- Odsotnost uvida v zasvojenost in škodljivost vedenj.
- Kompleksnost težav, vključno s komorbidnimi motnjami (duševne motnje, socialna izolacija).
- Težave pri vzpostavljanju zaupanja in odnosa z uporabniki.
- Prekomerna uporaba tehnologije (telefoni, igrice, socialna omrežja).
- Težave z omejevanjem uporabe tehnologije in vračanjem k realnim aktivnostim.
- Pomanjkanje koncentracije, zaspanost in apatija.
- Pasivnost, izogibanje odgovornosti in soočanju z lastnimi težavami.

2. Izzivi povezani s starši ali bližnjimi:

- Nesodelovanje staršev pri obravnavi težav.
- Zanikanje težav otrok s strani staršev ali minimaliziranje njihove resnosti.
- Nepodporna družinska dinamika, šibke starševske veščine in postavljanje meja.
- Uporaba tehnologije kot nadomestek starševske vloge (npr. da so otroci »bolj pridni«).
- Pričakovanje staršev, da bo šola ali drugi strokovnjaki reševali težave, brez aktivne vključenosti družine.
- Strah staršev pred konfliktom z otrokom ali mladostnikom.

3. Izzivi povezani s strokovnim delavcem:

- Pomanjkanje znanja o nekemičnih zasvojenostih in konkretnih intervencijah.
- Občutek nezadostne usposobljenosti za obravnavo kompleksnih primerov.
- Omejitve zaradi narave dela (časovne, kompetenčne).
- Težave pri določanju meja lastnih odgovornosti (kam napotiti, kako pristopiti).
- Pomanjkanje smernic in jasnih protokolov za delo z nekemičnimi zasvojenostmi.
- Dileme pri prepoznavanju, kdaj problem presega strokovno kompetenco.

4. Sistemski in situacijski izzivi:

- Omejena dostopnost specializiranih programov za pomoč in obravnavo.
- Centralizacija pomoči v večjih mestih, pomanjkanje storitev na lokalni ravni.
- Pomanjkanje časa in resursov za kontinuirano delo z uporabniki.
- Pomanjkanje dokazov podprtih programov v slovenskem jeziku.
- Pomanjkanje interdisciplinarnih timov in celostne podpore družini.
- Neprepoznavanje zasvojenosti kot resnega problema v družbi (stigmatizacija, minimalizacija).
- Sistematični konflikti (npr. pričakovanja šol, da mladostniki uporabljajo tehnologijo za delo).
- Omejitve pri financiranju ali zagotavljanju brezplačne pomoči.

Pri delu z osebami z znaki zasvojenosti na področju nekemičnih zasvojenosti strokovni delavci zaznavajo raznolike izzive. Najpogostejše so sicer omenjeni izzivi povezani s samimi uporabniki, kjer sami simptomi in narava težav predstavljajo oteževalno okoliščino ob delu z njimi. V zvezi s starši so glavni izzivi povezani z njihovo nesodelovalnostjo. Strokovni delavci pri sebi poudarjajo predvsem izzive povezane z usposobljenostjo in znanjem pravilnega ravnanja. Nazadnje, med sistemskimi izzivi prevladuje predvsem pomanjkanje učinkovitih in dostopnih virov pomoči za osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti.

V12: Kako naštetih dejavniki po vašem mnenju vplivajo na težavnost obravnave različnih vrst nekemičnih zasvojenosti?

Preglednica 3

Vpliv dejavnikov na težavnost obravnave nekemičnih zasvojenosti (na lestvici od 1 – ne vpliva do 5 – zelo vpliva)

Dejavniki	Povprečje
Pomanjkanje jasnih diagnostičnih meril	3,43
Vprašljiva verodostojnost informacij	3,36
Težavnost pridobivanja znanja	3,31
Težko dostopni viri pomoči	3,65
Hitrost spreminjanja tveganih spletnih vedenj	3,87
Normalizacija digitalnih zasvojenosti	4,12
Pomanjkanje motivacije za sodelovanje pri svojih ali bližnjih	4,17
Pomanjkanje motivacije uporabnikov	4,43
Zanikanje težav	4,50
Sram in stigma, povezani s priznanjem zasvojenosti	3,98
Sočasna prisotnost drugih motenj in težav	4,26

Rezultati kažejo, da anketiranci ocenjujejo nekatere dejavnike kot bolj vplivne na težavnost obravnave različnih vrst nekemičnih zasvojenosti. Najvišje povprečne ocene so bile pri naslednjih dejavnikih:

- Zanikanje težav (4,50): Anketiranci menijo, da zanikanje težav s strani uporabnikov močno otežuje obravnavo nekemičnih zasvojenosti. To je najvišje ocenjen dejavnik, kar poudarja, kako pomembno je prepoznati in nasloviti to oviro.
- Pomanjkanje motivacije uporabnikov (4,43): Pomanjkanje motivacije pri osebah z zasvojenostjo je prav tako zelo vpliven dejavnik, ki otežuje učinkovito obravnavo.

- Sočasna prisotnost drugih motenj in težav (4,26): Prisotnost drugih duševnih ali zdravstvenih težav ob zasvojenosti dodatno zapleta obravnavo in zahteva celosten pristop.
- Pomanjkanje motivacije za sodelovanje pri svojcih ali bližnjih (4,17): Podpora družine in bližnjih je ključna, zato pomanjkanje njihovega sodelovanja predstavlja pomembno oviro.
- Normalizacija digitalnih zasvojenosti (4,12): Ker so digitalne zasvojenosti pogosto družbeno sprejete ali celo spodbujane, to otežuje prepoznavanje in obravnavo teh težav.
- Sram in stigma, povezani s priznanjem zasvojenosti (3,98): Občutki sramu in strahu pred stigmatizacijo lahko preprečujejo posameznikom, da bi poiskali pomoč.

Drugi pomembni dejavniki vključujejo:

- Hitrost spreminjanja tveganih spletnih vedenj (3,87): Hitre spremembe v digitalnem okolju otežujejo strokovnjakom, da bi bili na tekočem z novimi tveganji.
- Težko dostopni viri pomoči (3,65): Omejena dostopnost storitev in virov za pomoč predstavlja dodatno oviro pri obravnavi.
- Pomanjkanje jasnih diagnostičnih meril (3,43): Nejasnost pri diagnostiki nekemičnih zasvojenosti otežuje prepoznavanje in ustrezno ukrepanje.
- Vprašljiva verodostojnost informacij (3,36) Težavnost pridobivanja znanja (3,31): Težave pri dostopu do zanesljivih informacij in potrebnega znanja dodatno vplivajo na učinkovitost obravnave.

Ti rezultati kažejo, da strokovni delavci prepoznajo psihološke in socialne dejavnike, kot so zanikanje težav, pomanjkanje motivacije ter sočasna prisotnost drugih motenj, kot ključne ovire pri obravnavi nekemičnih zasvojenosti. Prav tako poudarjajo vpliv družbenih dejavnikov, kot sta normalizacija digitalnih zasvojenosti in stigma, povezane s priznanjem težav.

Izsledki nakazujejo potrebo po:

- Razvoju strategij za povečanje motivacije pri uporabnikih ter njihovih svojcih za sodelovanje v obravnavi.
- Izboljšanju ozaveščenosti o nekemičnih zasvojenostih ter zmanjševanju stigme v družbi.
- Izboljšanju dostopnosti virov pomoči in specializiranih storitev za obravnavo teh vrst zasvojenosti.
- Posodobitvi diagnostičnih meril in zagotavljanju zanesljivih informacij ter usposabljanj za strokovne delavce.
- Spremljanju sprememb v digitalnem okolju ter prilagajanju pristopov obravnave novim tveganjem.

V13: Kateri dejavnik, ki ga še nismo omenili, po vašem mnenju še pomembno vpliva na težavnost obravnave različnih vrst nekemičnih zasvojenosti?

V odgovoru na zgornje vprašanje so anketiranci izpostavili več novih dejavnikov, ki vplivajo na težavnost obravnave nekemičnih zasvojenosti. Te dejavnike lahko povzamemo v naslednje skupine:

1. Pomanjkanje specializiranih programov za otroke in mladostnike

- Anketiranci poudarjajo pomanjkanje 24-urnih ali celostnih programov, namenjenih otrokom in mladostnikom, kjer bi lahko prejeli ustrezno pomoč in podporo pri obravnavi nekemičnih zasvojenosti.

2. Neusposobljenost in pomanjkanje strokovnega kadra:

- Izpostavljeno je pomanjkanje strokovnjakov, ki so specializirani za obravnavo nekemičnih zasvojenosti, kar otežuje zagotavljanje kakovostne podpore in zdravljenja.

3. Slabo sodelovanje med različnimi sektorji:

- Omenjeno je slabo sodelovanje med zdravstvenim in socialnim varstvom ter drugimi deležniki, kar vodi v neenotne pristope in otežuje celostno obravnavo posameznikov.

4. Vpliv staršev in družine:

- Pomanjkanje ozaveščenosti in angažiranosti staršev: Starši pogosto niso dovolj ozaveščeni o problematiki nekemičnih zasvojenosti ali ne sodelujejo aktivno v obravnavi.
- Neustrezni vzorci vedenja staršev: Starši sami lahko izkazujejo škodljiva vedenja ali pretirano uporabljajo tehnologijo, kar vpliva na otroke.
- Vzgojne težave in pomanjkanje postavljanja meja: Odsotnost jasnih meja in pravil pri uporabi tehnologije ter vzgojne nemoči staršev prispevajo k razvoju zasvojenosti pri otrocih.
- Utrujenost in pomanjkanje časa: Zaposleni in utrujeni starši imajo manj časa za kakovostno preživljanje časa z otroki in spremljanje njihovega vedenja.

5. Lahka dostopnost in vsesplošna prisotnost tehnologije:

- Tehnologija je vseprisotna in lahko dostopna, kar otežuje omejevanje uporabe in povečuje tveganje za razvoj zasvojenosti.

6. Težavnost popolne abstinence:

- Ker gre pri nekemičnih zasvojenostih pogosto za vedenja, ki so del vsakdanjega življenja (npr. uporaba interneta), je težko zahtevati popolno abstinenco, zato je potrebna vzpostavitev zmernosti in zdravih navad.

7. Pozna zaznava in diagnostika:

- Težave pogosto niso prepoznane pravočasno, saj se znaki pojavijo šele, ko pride do resnih posledic, kar otežuje zgodnjo intervencijo.

8. Pomanjkanje strukturiranih in intenzivnih programov obravnave:

- Opaža se pomanjkanje konkretnih, strukturiranih in intenzivnih programov za obravnavo nekemičnih zasvojenosti, kar vpliva na učinkovitost zdravljenja.

9. Družbene norme in pričakovanja:

- Normalizacija zasvojenosti: Družba pogosto dojema pretirano uporabo tehnologije kot normalno, zlasti pri mlajših generacijah, kar otežuje prepoznavanje in obravnavo težav.
- Stigmatizacija in tabu teme: Nekatere oblike zasvojenosti, kot sta zasvojenost s pornografijo ali igrami na srečo, so še vedno tabu, kar ovira odprto razpravo in iskanje pomoči.

10. Pomanjkanje skupnostne in družinske podpore:

- Poudarjena je potreba po vključevanju celotne družine v obravnavo ter vzpostavitev skupnostnih programov, ki bi zagotavljali podporo in sodelovanje različnih deležnikov.

11. Vpliv vrstnikov in šolskega okolja:

- Vpliv vrstnikov, ki prav tako pretirano uporabljajo tehnologijo, ter dovoljevanje uporabe naprav v šolskem okolju prispevata k širjenju problematike.

12. Individualni dejavniki in družinska dinamika:

- Psihološke predispozicije: Osebnostne značilnosti in psihološko stanje posameznika lahko vplivajo na razvoj zasvojenosti.
- Nezdrave družinske dinamike: Čustvene in nezavedne težave v družini ter pomanjkanje dela na sebi pri družinskih članih otežujejo obravnavo.

13. Pritisk delodajalcev in institucionalna pričakovanja:

- Pričakovanja nadrejenih o hitrih in učinkovitih rešitvah lahko ustvarjajo dodaten pritisk na strokovne delavce in otežujejo kakovostno obravnavo.

14. Pravne ovire in pomanjkanje pravne podpore:

- Zasvojeni posamezniki se lahko soočajo s pravnimi težavami, pri čemer zdravstveno osebje nima ustreznih kompetenc za zagotavljanje pravne podpore.

15. Nezadostna informiranost o obstoječih virih pomoči:

- Tako zasvojeni posamezniki kot strokovni delavci pogosto niso dovolj informirani o razpoložljivih programih in virih pomoči.

16. Strokovni delavci se soočajo z lastnimi izzivi:

- Strah, nesigurnost, pomanjkanje izkušenj in lastne težave z zasvojenostmi pri strokovnih delavcih lahko vplivajo na učinkovitost obravnave.

17. Pomanjkanje multidisciplinarnega pristopa:

- Opaža se potreba po tesnejšem sodelovanju med različnimi strokovnjaki (psihologi, socialni delavci, zdravniki) za celostno obravnavo posameznika.

18. Kognitivna disonanca in moraliziranje:

- Odrasli, ki sami pretirano uporabljajo tehnologijo, lahko izkazujejo kognitivno disonanco, ko moralizirajo otrokom, kar zmanjšuje verodostojnost njihovih prizadevanj.

19. Pomanjkanje kontinuiranosti obravnave in reintegracije:

- Manjka spremljanje in podpora po zaključku intenzivne obravnave, kar povečuje tveganje za ponovitev zasvojenosti.

20. Socialna izolacija in slaba socialna mreža:

- Pomanjkanje podpore iz okolja in socialne mreže otežuje okrevanje in vzdrževanje zdravega načina življenja.

Ti dodatni dejavniki poudarjajo kompleksnost obravnave nekemičnih zasvojenosti in kažejo na potrebo po celostnem pristopu, ki vključuje izboljšanje usposobljenosti strokovnega kadra, večjo vključenost družin, izboljšanje sodelovanja med različnimi institucijami ter ozaveščanje širše javnosti o problematiki. Prav tako je pomembno razviti in omogočiti dostop do specializiranih programov, ki so prilagojeni različnim starostnim skupinam in specifičnim potrebam posameznikov.

V14 in V15: Katere vrste nekemičnih zasvojenosti se v vašem delovnem okolju pojavljajo najpogosteje? / Na katerem področju nekemičnih zasvojenosti bi potrebovali več znanja?

Preglednica 4

Pogostost srečevanja s posameznimi nekemičnimi zasvojenostmi in potrebe po znanju

Kategorije	Pogostost srečevanja (število izbir)	Odstotek	Potrebe po znanju (število izbir)	Odstotek
Splošna zasvojenost z internetom	216	69,2	216	68,8
Zasvojenost z videoigami	168	53,9	160	51,0
Zasvojenost z družbenimi omrežji	224	71,8	219	69,8
Zasvojenost z igrami na srečo	54	17,3	81	25,8
Zasvojenost s spolnostjo ali pornografijo	45	14,4	106	33,8
Druge nekemične zasvojenosti	109	34,9	143	45,5

Opomba: na vprašanji je odgovorilo različno število ljudi

Rezultati kažejo, da se v delovnem okolju anketirancev najpogosteje pojavljata zasvojenost z družbenimi omrežji (71,8 %) in splošna zasvojenost z internetom (69,2 %). Sledi zasvojenost z videoigami s 53,9 %. Manj pogosto se pojavljajo druge nekemične zasvojenosti (34,9 %), zasvojenost z igrami na srečo (17,3 %) ter zasvojenost s spolnostjo ali pornografijo (14,4 %).

Glede potreb po znanju na posameznih področjih nekemičnih zasvojenosti anketiranci izpostavljajo največjo potrebo po znanju o zasvojenosti z družbenimi omrežji (69,8 %) in splošni zasvojenosti z internetom (68,8 %). Sledi potreba po znanju o zasvojenosti z videoigami (51,0 %), drugih nekemičnih zasvojenostih (45,5 %), zasvojenosti s spolnostjo ali pornografijo (33,8 %) ter zasvojenosti z igrami na srečo (25,8 %).

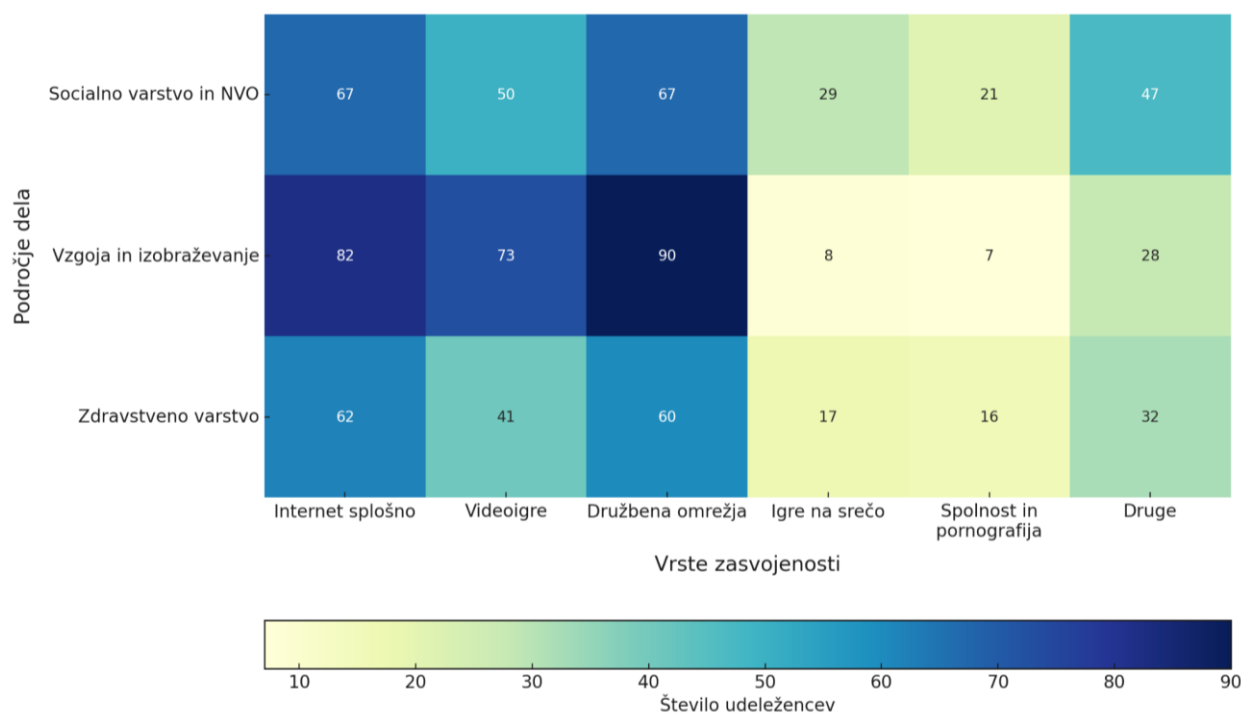
Opaziti je, da sta zasvojenost z družbenimi omrežji in splošna zasvojenost z internetom tako najpogosteje opaženi v delovnem okolju kot tudi področji, na katerih anketiranci čutijo največjo potrebo po dodatnem znanju. To kaže na pomen teh oblik nekemičnih zasvojenosti v vsakodnevnem delu strokovnih delavcev ter na potrebo po usposabljanju in izobraževanju na teh področjih.

Prav tako je zanimivo, da je zasvojenost s spolnostjo ali pornografijo relativno redko opažena v delovnem okolju (14,4 %), vendar anketiranci izražajo precejšnjo potrebo po dodatnem znanju na tem področju (33,8 %). To lahko nakazuje, da je prepoznavanje te vrste zasvojenosti zahtevnejše ali pa da obstaja večja negotovost pri njenem obravnavanju.

Druge nekemične zasvojenosti so bile navedene pri 34,9 % anketirancev kot pogosto pojavljajoče se v njihovem delovnem okolju, medtem ko jih 45,5 % meni, da potrebujejo več znanja na tem področju. To lahko vključuje različne oblike nekemičnih zasvojenosti, ki niso bile posebej navedene, in poudarja potrebo po širšem razumevanju in usposabljanju na tem področju.

Slika 9

Zaznana pogostost različnih vrst nekemičnih zasvojenosti glede na področja dela (n = 307)

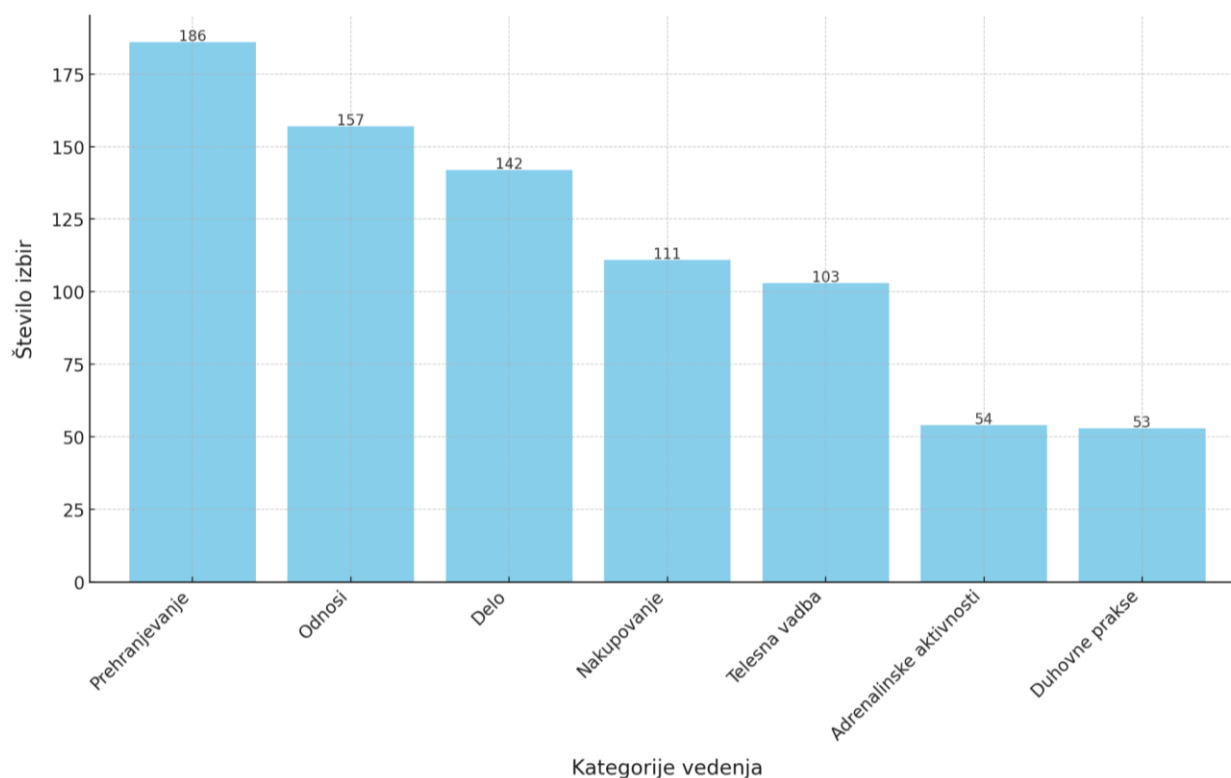
Opomba: Odgovarjalo je 307 udeležencev, a so lahko izbrali več odgovorov, zato je skupen seštevek izbir večji (816).

V vseh sektorjih je porazdelitev najpogostejših vrst nekemičnih zasvojenosti relativno podobna. Ključna razlika je, da je v vzgoji in izobraževanju bistveno manj srečevanja z zasvojenostjo z igrami na srečo ali spolnostjo in pornografijo. V sektorju socialnega varstva se delavci razmeroma pogosteje srečujejo z drugimi vrstami nekemičnih zasvojenosti (glej spodaj).

V16: Prekomerno vedenje in posamezni simptomi zasvojenosti se lahko pojavljajo tudi ob drugih vedenjih (poleg uporabe digitalnih tehnologij, iger na srečo, pornografije). Pri katerih vedenjih tekom opravljanja svojega poklica opažate prekomerno rabo in simptome zasvojenosti?

Slika 10

Zaznana pojavnost prekomernega vedenja in simptomov zasvojenosti (n = 288)

Opomba: Zaradi možnost izbire več odgovorov je skupen seštevek izbir večji od števila udeležencev.

Rezultati ankete kažejo, da anketiranci pri svojem delu opažajo prekomerno rabo in simptome zasvojenosti pri različnih vedenjih, poleg uporabe digitalnih tehnologij, iger na srečo in pornografije. Najpogosteje opaženo vedenje je prehranjevanje, ki ga je izbralo 62,4 % anketirancev (186 izbir). Sledi področje odnosov, ki ga je izbralo 52,7 % (157 izbir), in delo, ki ga je izbralo 47,7 % (142 izbir). Prekomerno nakupovanje so opazili 37,2 % anketirancev (111 izbir), telesno vadbo 34,6 % (103 izbir), adrenalinske aktivnosti 18,1 % (54 izbir) ter duhovne prakse 17,8 % (53 izbir).

Ti podatki kažejo, da strokovni delavci najpogosteje opažajo prekomerno vedenje in simptome zasvojenosti pri prehranjevanju, odnosih in delu. Manj pogosto, vendar še vedno prisotne, so zasvojenosti povezane z nakupovanjem, telesno vadbo, adrenalinskimi aktivnostmi in duhovnimi praksami.

Skupno ti rezultati poudarjajo potrebo po celostnem pristopu k prepoznavanju in obravnavi nekemičnih zasvojenosti, ki presega tradicionalno osredotočanje na digitalne tehnologije, igre na srečo in pornografijo. Strokovni delavci se srečujejo s širokim spektrom vedenj, kjer se lahko razvijejo zasvojenosti, kar zahteva ustrezno usposabljanje, vire in podporo za učinkovito delo na tem področju.

Slika 11

Zaznana prekomerna vedenja in simptomi zasvojenosti glede na področja dela udeležencev (n = 288).

Iz Slike 11 lahko sklepamo, da v vseh sektorjih strokovni delavci prepoznajo številna vedenja, pri katerih se kažejo simptomi zasvojenosti. V zdravstvenem sektorju je večji poudarek na prehranjevanju, medtem, ko je na področju socialnega varstva nekoliko pogostejše opaženo področje odnosov.

V17: Ali ste zainteresirani za usposabljanje na področju zgodnje prepoznavne in obravnave nekemičnih zasvojenosti?

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Tri četrtine udeležencev (75,2 %) poroča, da so zainteresirani za usposabljanje na področju zgodnje prepoznavne in obravnave nekemičnih zasvojenosti, 23,2 % jih je odgovorilo z "morda", le 5 udeležencev pa ni izkazalo interesa za usposabljanje.

Priloga: Vprašalnik o potrebah strokovnih delavcev na področju nekemičnih zasvojenosti

1. Kateri je vaš trenutni poklic ali delovno mesto? (Možnih več odgovorov)

- Zdravnik/psihiater
- Medicinska sestra/zdravstvenik
- Klinični psiholog/psiholog/psihoterapevt
- Svetovalec
- Učitelj/profesor/pedagog
- Vzgojitelj
- Raziskovalec
- Kadrovník
- Drugo (prost odgovor)

2. Na katerem področju delate? (Možnih več odgovorov)

- Zdravstveno varstvo
- Socialno varstvo
- Vzgoja in izobraževanje
- Nevladni sektor
- Gospodarstvo
- Drugo (prost odgovor)

3. Koliko let delovnih izkušenj imate na svojem področju?

- Manj kot 1 leto
- 1–3 leta
- 3–5 let
- 5–10 let
- 10–15 let
- 15–20 let
- Več kot 20 let

4. Ali v vaši organizaciji nudite program obravnave za osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti?

- Da
- Ne
- Ne vem

5. Kako pogosto se pri svojem delu srečujete z osebami, ki kažejo znake nekemičnih zasvojenosti?

- Nikoli
- Nekajkrat na leto
- Nekajkrat na mesec
- Nekajkrat na teden
- Vsak dan
- Večkrat na dan

6. Kaj osebe z znaki nekemičnih zasvojenosti, s katerimi se srečujete pri svojem delu, najbolj potrebujejo? (Odprto vprašanje)

7. Koliko znanja imate na navedenih področjih? (1- zelo malo, 2 - malo, 3 - srednje, 4 - veliko, 5 - zelo veliko; pri vsakem področju ena številka)

- Poznavanje tveganih spletnih vedenj in vsebin
- Definicija in razumevanje nekemičnih zasvojenosti
- Razumevanje dejavnikov tveganja
- Prepoznavanje zgodnjih znakov in simptomov
- Poznavanje virov pomoči na področju nekemičnih zasvojenosti
- Poznavanje tehnik zgodnje intervencije
- Poznavanje primerov dobrih praks pri obravnavi
- Poznavanje pristopov celostne obravnave

8. Koliko znanja na navedenih področjih bi bilo potrebno za učinkovito opravljanje vašega poklica? (1- zelo malo, 2 - malo, 3 - srednje, 4 - veliko, 5 - zelo veliko; pri vsakem področju ena številka)

- Poznavanje tveganih spletnih vedenj in vsebin
- Definicija in razumevanje nekemičnih zasvojenosti
- Razumevanje dejavnikov tveganja
- Prepoznavanje zgodnjih znakov in simptomov
- Poznavanje virov pomoči na področju nekemičnih zasvojenosti
- Poznavanje tehnik zgodnje intervencije
- Poznavanje primerov dobrih praks pri obravnavi
- Poznavanje pristopov celostne obravnave

9. Katerih načinov izobraževanja na temo prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti ste bili kadarkoli deležni? (Možnih več odgovorov)

- Samostojno iskanje informacij po spletu
- Predavanja
- Delavnice v živo
- Spletna izobraževanja
- Dostop do priročnikov in vodičev
- Supervizija ali mentorstvo
- Intervizija ali izmenjava izkušenj
- Nisem bil deležen nobenega izobraževanja

10. Kateri načini izobraževanja bi vam najbolj pomagali izboljšati vašo sposobnost prepoznavanja in obravnave nekemičnih zasvojenosti? (Možnih več odgovorov)

- Samostojno iskanje informacij po spletu
- Predavanja
- Delavnice v živo
- Spletna izobraževanja
- Dostop do priročnikov in vodičev
- Supervizija ali mentorstvo
- Intervizija ali izmenjava izkušenj
- Nisem bil deležen nobenega izobraževanja

11. Ali menite, da je v vaši organizaciji dovolj podpore strokovnim delavcem glede prepoznavne in obravnave oseb z nekemičnimi zasvojenostmi? (En odgovor)

- Da, podpore je dovolj
- Delno, občasno bi potrebovali več podpore
- Ne, podpore ni dovolj

12. S katerimi izzivi se najpogosteje srečujete pri delu z osebami, ki kažejo znake nekemičnih zasvojenosti? (Odperto vprašanje)

13. Kako naštetih dejavniki po vašem mnenju vplivajo na težavnost obravnave različnih vrst nekemičnih zasvojenosti? (1- ne vpliva, 2 - malo vpliva, 3 - srednje vpliva, 4 - precej vpliva, 5 - zelo vpliva; pri vsakem dejavniku ena številka)

- Pomanjkanje jasnih diagnostičnih meril
- Vprašljiva verodostojnost informacij
- Težavnost pridobivanja znanja
- Težko dostopni viri pomoči
- Hitrost spreminjanja tveganih spletnih vedenj
- Normalizacija digitalnih zasvojenosti
- Pomanjkanje motivacije za sodelovanje pri svojih ali bližnjih
- Pomanjkanje motivacije uporabnikov
- Zanikanje težav
- Sram in stigma, povezani s priznanjem zasvojenosti
- Sočasna prisotnost drugih motenj in težav

14. Kateri dejavnik, ki ga še nismo omenili, po vašem mnenju še pomembno vpliva na težavnost obravnave različnih vrst nekemičnih zasvojenosti?

15. Katere vrste nekemičnih zasvojenosti se v vašem delovnem okolju pojavljajo najpogosteje? (Možnih več odgovorov)

- Splošna zasvojenost z internetom
- Zasvojenost z videoigami
- Zasvojenost z družbenimi omrežji
- Zasvojenost z igrami na srečo
- Zasvojenost s spolnostjo ali pornografijo
- Druge nekemične zasvojenosti (nakupovanje, hrana, vadba, odnosi ipd.)

16. Na katerem področju nekemičnih zasvojenosti bi potrebovali več znanja?

- Splošna zasvojenost z internetom
- Zasvojenost z videoigami
- Zasvojenost z družbenimi omrežji
- Zasvojenost z igrami na srečo
- Zasvojenost s spolnostjo ali pornografijo
- Druge nekemične zasvojenosti (nakupovanje, hrana, vadba, odnosi ipd.)

17. Prekomerno vedenje in posamezni simptomi zasvojenosti se lahko pojavljajo tudi ob drugih vedenjih. Pri katerih vedenjih tekom opravljanja svojega poklica opazate prekomerno rabo in simptome zasvojenosti? (Možnih več odgovorov)

- Delo
- Nakupovanje

- Telesna vadba
- Odnosi
- Adrenalinske aktivnosti
- Prehranjevanje
- Duhovne prakse
- Drugo (prosto odgovor)

18. Ali ste zainteresirani za usposabljanje na področju zgodnje prepoznavne in obravnave nekemičnih zasvojenosti?

- Da
- Morda
- Ne